

Martti Virtanen

TUMMA

Kuvataiteen koulutusohjelma

2013

TUMMA

Virtanen, Martti
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
Toukokuu 2013
Ohjaaja: Velhonoja Matti, Hautala Päivi-Maria
Sivumäärä:
Liitteitä:

Asiasanat: kuolema, mystiikka, uhraaminen, veri, kuvanveisto

Opinnäytetyön kirjallisessa osiossa käsitellään työskentelyyn liittyvää kuoleman, mystiikan, uhrauksen ja veren tematiikkaa sekä viimeisessä luvussa kerrotaan opinnäytetyön taiteellisen osion syntyprosessista.

DARK

Virtanen Martti

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Fine Arts

May 2013

Supervisor: Velhonoja Matti, Hautala Päivi-Maria

Number of pages:

Appendices:

Keywords: death, mysticism, sacrifice, blood, sculpting

In this thesis sculptor Martti Virtanen explores the themes of death, mysticism, sacrifice and blood in connection with his art work. His written thesis explains the process of making his sculpture for the final exhibition for graduating students.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. KUOLEMASTA	6
3. MYSTIIKASTA.....	9
4. UHRAUKSESTA	11
5. VERESTÄ.....	14
6. TYÖSKENTELYSTÄ.....	18
LÄHTEET.....	23

1. JOHDANTO

Käsittelen tässä opinnäytteeni kirjallisessa osiossa aihepiirejä, jotka liittyvät teoksiini yleensä joillain tasolla ja ne tuntuvat ainakin vielä sisältävän toistuvaa tematiikkaa. Olen jakanut ne neljään eri lukuun joiden otsikot ovat Kuolemasta, Uhrauksesta, Mystiikasta ja Verestä. Viimeisessä luvussa kerron hieman lopputyöni taiteellisen osion valmistusprosessista. Uskon, että kuvataide pystyy työkentelemään yhdessä tieteen ja filosofian kanssa, sekä ulottautumaan uusille alueille.

Vaikka lukujeni aiheet saattavat vaikuttaa joidenkin mielestä synkiltä ja tympeiltä, tarkoitusperäni ovat kuitenkin aina siinä siemenessä, joka kuuluu elämän kategoriaan. Uskoakseni monet näistä asioista ovat vain karanneet arkitodellisuutemme ulkopuolelle, joita ne eivät arkaaisissa yhteiskunnissa vielä olleet. Vaikka tiede, taide ja filosofia on kehittynyt huimaa vauhtia ja saamme nauttia monista näiden tuomista eduista, olen vakaasti sitä mieltä, että olemme myös unohtaneet itsestämme jotain ihmisyydelle olennaista.

2. KUOLEMASTA

”He synnyttävät hajareisin haudan yllä, valo välähtää hetken, sitten on jälleen yö.”

-**Samuel Beckett:** Huomenna hän tulee

Tietoisuutemme kuolemasta on yksi merkittäviä eroja mikä erottaa meidät muista eläimistä. En aio alkaa tekemään mitään merkittävää eroa ihmisen ja eläimen välille, sillä tätä siirtymävaihetta on edes mahdotonta määrittää, vaikka jotkut kiihkeästi näin haluavat ihmisen määrittääkin. Neandertalinihmisen tiedetään jo haudanneen vainajiaan, vaikkakin hämärän peitossa onkin liittyykö hautaamiseen jotain rituaalimenoja tai uskomuksia vai oliko syy puhtaan käytännöllinen vainajan maatumisprosessin piilottamisessa. Vaikkakin on mahdotonta kieltää, että aivokapasiteetiltaan kehittyneempien eläimien ymmärtävän kuoleman tapahtuman jollakin tasolla sen lähestyessä tai uhatessa, ihmiselle ominaisen läpi elämän kulkevan kuolemasuhteen voi väittää olevan ainutlaatuinen inhimillinen piirre. Samalla kuolema myös luo yhdistävän ja viimein erottavan siteen jokaisen ihmisen välille. Jokainen meistä tulee kuolemaan.

Tällä hetkellä luontevin käsitys ihmisen suhteesta kuolemaan on, että kuolema tulee olemaan yksilön lopullinen päätös. Kuolemaa tutkitaan jatkuvasti ja myös mahdollisuutta kuoleman jälkeiseen metafyyssiseen ”porttiin” on yritetty lähestyä puhtaan tieteellisin metodein, mutta varsin heikoin tuloksin. Ihmisen fysiologia ja luonto eivät tunnu jättävän tilaa sielulle.

Kuolema kykenee järkyttämään meitä siinä määrin kuin subjekti kykenee mieltämään itsensä erilliseksi. Vain erillisyyden kokemus kykenee herättämään meissä ahdistusta kuolemasta, tietoisuus ainutlaatuisuudestaan ja siitä, että tulevaisuudessa se tulee tuhoutumaan.

Kuollessaan ihminen palaa takaisin tyhjään. Jokainen on tavallaan jo käynyt kerran läpi kuoleman ikuisuuden, mutta aiemman olemattomuuden hyväksyminen on ihmiselle helpompaa kuin ajatus lähestyvistä ja pakollisesta uudelleen olemattomuuteen palaamisesta. Ihminen tunnistaa kuolemassa yksinäisyytensä.

Uskoakseni nykyään länsimaissa ja nyky-suomessa vallitseva vahva kuoleman medicalisointi, hautajaisrituaalit ja yhä hankalammaksi käyvä kuolleen ihmisen ”kohtaaminen” ovat osaltaan johtaneet siihen, että kuolema on käynyt meille vieraaksi. Ihminen syntyy sairaalassa ja viedään sairaalaan kuolemaan. Hautajaisrituaaleissa vainajaa ei enää tahdota kohdata. Syynä saattaa olla pelko identifioitua vainajaan, oman olemisensa projisoituminen olemattomuuteen. Läheisen ihmisen ruumis muistuttaa meissä itsessämme vielä osallisuudesta tähän elämään, mutta toisaalta taas se on muuttunut hautaamista vailla olevaksi tyhjäksi objektiksi, joka enteilee omaa kuolemaamme. Kuolemaan liittyvien rituaalien tehtävänä on alkanut olla pikemminkin eristää ihminen kuolemasta ja piilottaa se sermien ja arkkujen taakse, kuin kuoleman ja menetyksen kokemuksen kohtaaminen. Humanistinen kulttuuri on saanut kulttuurimme painottamaan nimenomaan elämänsisäisten kokemusten ja maallisten arvojen tärkeyttä. Ihminen on pakotettu vieraantumaa kuoleman hetkestä.

Nykykulttuurissa kuoleman työntäminen yhä kauemmaksi, ei siis kuolemattomuuden tavoittelu, vaan kuoleman mitätöiminen luonnollisena osana elämää on johtanut myös elämän intentioiden väheksymiseen. Kuolema on muuttunut vastenmieliseksi. Uskonnollisten kokemusten ulkopuolella elämä on osittain muuttunut merkityksettömäksi ja laimeaksi.

Mutta tarvitseeko elämällä olla jokin merkitys? Elämä ei itsessään tarjoile valmiita merkityksiä, mutta tietyn merkityksen, oli se sitten kuinka keinotekoinen tahansa, tarjoaa monille houkuttelevan mahdollisuuden kohdata olemattomuus jollain tavalla hyväksytymmin. Uskonto on näistä helpoin vaihtoehto ja varmasti myös yleisin. Jos kuolema ei tarkoita subjektin täydellistä katoamista, niin vähättelemme elämää. Elämästä muodostuu välimatka, matka, jolla pyrimme täyttämään ja toteuttamaan keinoja millä pääsemme ylittämään tämän olemattomuuden. Mutta kuolema on totta ja jos kuolema on totta niin silloin on myöskin absoluuttinen passiivisuus. Kerran valo tulee sammumaan eikä subjekti mahda mitään.

Kuoleman kokeminen on eräänlainen perimmäinen hetki, joka muuntaa elämänkokemisen täydeksi ja jota vastaan voidaan inhimillinen olemassaolo kokea pohjaansa myöten. Kuolemaan täytyy lakata suhtautumasta kuin sattumaan. Ihminen ei voi välittömästi kokea omaa kuolemaansa ja hän pystyy saamaan aavistuksen siitä vain toisen ihmisen kuoleman kautta, identifioitumalla tämän osaan.

Tunnetta kipua ja ahdistusta väheksyessämme kuolemaa ja kipu enteilee sen läheisyyttä. Fyysisen kärsimyksen tilassa emme voi irrottautua annetusta olemassaolon hetkestä.

Elämä on poistuminen. Kuolema on paluu.

”Ihmistä ei tee kurjaksi kuolema – kuoleminen on loistokasta elämistä – vaan kohtalolta pakenemisen halu. Kuolemanpelko on kitsauden periaate. Ihminen voi valita vain rikkaan tai köyhän, kukkean toukokuisen tai synkän marraskuuisen kuoleman.”

-Georges Bataille

3. MYSTIIKASTA

”Kreikan kielen adjektiivi *mystikos* tulee verbistä *myo*, joka merkitsee sulkemista. *Mystikos* tarkoittaa salaista ja suljettua.

Georges Bataille rinnastaa sisäisen kokemuksen mystisyyteen. Mystiikka myönteisyys johtaa juurensa kysymykseen tuntemattomasta tai toiseudesta, millä ei ole suoraa yhteyttä subjektin tietoon. Bataille sanoo sisäisen kokemuksen, mystisyyden olevan: ”Kaiken sen kuumeista ja ahdistunutta kyseenalaistamista ja koettelua, mitä ihminen tietää olemisen tosiasioista.”

Vaikka kuvittelisimme olevamme miten rationaalisia ja ihmisjärkeen luottavaisia yksilöitä, vaikuttaa siltä, että meihin on istutettu jonkinlainen kalvava ja kipuileva haava, joka tarvitsee kokemusta jostakin mystisestä. Vaikka mystiikalla yhtenä sen funktioista tarkoitetaan kokemuksen etsimistä suoraan yhteyteen Jumalan kanssa, on uskonnoille on tyypillistä minimoida subjektin osuus tästä kokemuksesta ja sen sijaan tarjota tilalle eräänlainen ”kaiken teoria”. Mystiikan on irrottauduttava ennakkoletuksista, joita ei ole lupa kyseenalaistaa. Näin ollen jopa uskonnon tarjoama elähdyttävä mystiikan vaikutus ja kokemus toiseudesta on vain laimea korvike.

Mystiikka on intohimoa siihen mitä on, maailmaan sellaisen kuin se on. Se on uskollinen epäilyksille kaikkia käsitteitä, myös Jumalan käsitettä kohtaan.

Bataille määrittelee kokemusta negaation kautta: kokemus on toiminnan vastakohta. Bataille kuvailee sisäistä kokemusta matkaksi ihmisen mahdollisuuksien rajoille. Kokemus vastaa välttämättömyyteen asettaa kaikki peliin. Ja kun ihminen asettaa kaikkensa peliin tulee hänestä suvereeni.

Bataillelle mystiikka tai sisäinen kokemus eroaa tyypillisesti uskonnollisesta kokemuksesta siinä, ettei Bataille näe mystiikan päämäärässä mitään lopullista rauhaa tai lohtua, vaan se on kivun ja ahdistuksen määrittelemä kokemus arkitodellisuuden ulkopuolelta, pohjaton itku, kouristeleva nauru, väkivaltainen purkaus joka repäisee auki arki-identiteettimme.

V.Savtsuk kirjoittaa teoksessaan arkaaisesta talonrakentamisesta: ”Kaadettavaksi aiotun puun hengen viha voitiin poistaa eri keinoilla: pyytämällä anteeksiantoa, houkuttelemalla henki pois puusta, kestitsemällä. Mutta henki saattoi piiloutua kaadettuunkin puuhun, siksi rakennus valmistuttuaan maalattiin usein eläinten verellä ja joskus uhrattiin katolla ihmisolento.”

Taikausko saattaa tehdä elämästä mielenkiintoisempaa, mutta ihminen ei kykene valitsemaan uskoaan. Kun kerran on menettänyt uskonsa joulupukkiin, niin ihminen ei kykene valitsemaan paluuta tähän. Ihminen on silti kykeneväinen saavuttamaan erilaisia tajunnan tiloja joko tarkoituksellisesti tai tahattomasti. Euroopassa elää yhä toimivia perinteitä vanhoista pakanarituuaaleista, joissa ainakin osassa on tarkoitus ainoastaan rituaalimenoilla päästä repäisemään itsemme irti tästä todellisuudesta ja saada kokemusta jostain toiseudesta. Rituaaleissa ihminen pääsee irtautumaan arkitodellisuudesta ja muuttumaan joksikin mitä hän ei normaalisti ole ja näin ollen saavuttamaan myös kokemuksen jostain mitä ei normaalisti ole. Rituaali tarjoaa luvan muuttua eläimeksi, elää liioittelussa.

Ihmiselle, jota tiede tai uskonnot eivät ole kyenneet tyydyttämään, avautuu mahdollisuus astua tutkimattomille alueille. Kuten Stalker johdatti Tarkovskyn samannimisessä elokuvassa tiedemiestä ja kirjailijaa arjen ja tietämisen ulkopuolelle, vyöhykkeelle. Saatamme totisesti löytää huoneen, jossa kaikki toiveet käyvät toteen. Huoneen, jonka pohja ei ole yhtä kuin sen sivujen summa. Mikäli pystymme tietämään mitä todella haluamme.

Tiede ja analyyttinen filosofia ovat mitätöineet yksilön kokemusmaailmaa, kokemusta jota ei voida käsitellä kyllin analyyttisesti. Olisi virhe silti olla kiinnittämättä huomiota näihin kokemuksiin ja yrittää nähdä ihminen sellaisena kuin se on.

4. UHRAUKSESTA

”Minusta näyttää siltä, että mystisen kokemuksen lähtökohtana on uskonnollisen uhrauksen universaali kokemus, vaikka nämä kaksi voidaan myös selvästi erottaa toisistaan.”

-Georges Bataille

”Olenoa voi koskea vain kohdasta, josta se antaa myöten, naista puvun alta, jumalaa uhrieläimen kurkusta.”

-Georges Bataille

Bataille yrittää esittää uhrausta keinoksi päästä eroon ihmisten välisestä erillisyyden ongelmasta. Bataille katsoo, että inhimillisyyttä värittää tuskaa tuottava erillisyys;

”Jokainen olento on erillinen kaikkiin muihin nähden. Hänen syntymänsä, kuolemansa ja hänen elämänsä tapahtumat voivat koskettaa muita, mutta suoraan ne koskettavat vain häntä itseään. Vain hän syntyy. Vain hän kuolee. Kahden olennon välissä on kuilu ja epäjatkuvuus.”

Uhraus on yritys saavuttaa intiimi yhteys kahden erillisen olion välille. Uhraus on yritys kommunikoida yli erillisyyden kuilun. Bataillen uhrauskäsitys on aina väkivaltainen, kuten myöskin Bataillen näkökulmasta kommunikaatiossa on aina lopulta kyse väkivallasta, auki repeävästä haavasta. Bataille esittää, että uhrauksessa pyritään esineellisen ja välineellisen subjekti-objekti-suhteen hävittämiseen. Paras keino tähän on Bataillen mukaan tuhoaminen. Edes konkreettisessa rituaalisessa uhrauksessa tämän ei tarvitse tarkoittaa tappamista. Välttämätöntä on kuitenkin objektin rajoihin kajoaminen ja sen tuho objektina. Siinä mielessä tämä uhraus on yhdistettävissä väkivaltaan ja väkivalta tämän uhrauksen perusajatus. Uhri on ”kirottu osa, jonka kohdalla on väkivaltainen tuhoaminen.” Ihminen voi joko identifioitua rikolliseen tai identifioitua uhriin. Tarkasteltiinpa uhrausta minkä tahansa Bataillen tarkoittaman uhrausvaihtoehdon kautta, se lopulta siirtyy aina kokemuksen ja representaation ta-

solle. Kyse ei siis ole enää konkreettisesta tappamisesta vaan särkymisen representaatiosta.

”Se joka on itsekkään yksinäisyyden vihassaan yrittänyt kadottaa itsensä ekstaasiin, on tarttunut taivaan laajuutta ´kurkusta´: sillä tämän on vuodettava verta ja huudettava. Alaston nainen avaa nautintojen kentän (säädyllisesti puettuna hän ei hämmettäisi): näin repeytyy tyhjä laajuus ja repeytyneenä avautuu sille, joka kadottaa siihen itsensä, samalla tavalla kuin ruumis katoaa alastomuuteen, joka antautuu sille.”

Bataille kuvastaa eroottisella toiminnalla uhrauksellista suhdetta, ekstaasia ja identiteetin repeämää.

Tämä sama asia on kuvattu Gian Lorenzo Berninin 1646 valmistuneessa veistoksessa Pyhän Teresan Hurmio.

Ávilan Teresa eli Pyhä Teresa oli 1500-luvulla elänyt espanjalainen nunna. Luostarissa eläessään Teresa oli sairaalloinen ja kärsi kohtauksista, joiden aikana hän väitti saavansa uskonnollisia näkyjä. Seuraava ylös kirjattu näky, innoitti Berninin myöhemmin valmistamaan päätteoksenaan pidetyn veistoksensa Pyhän Teresan Hurmio.

”Lähelleni ilmestyi enkeli ihmisen hahmossa. Hänen kädessään näin pitkän kultaisen keihään, jonka kärjessä vaikutti olevan tuli. Hän iski keihästä useaan kertaan sydämeeni ja tunkeutui kaikkialle sisälmyksiini; kun hän veti keihään ulos, tuntui kuin hän olisi kiskonut myös sisälmykseni ulos ja jättävän minut pelkästään Jumalan rakkauden tuleen. Kipu oli niin valtava, että se sai minut voihkimaan; ja silti niin valloittava oli tämän ylitsevuotavan kivun ihanuus, etten toivonut pääseväni siitä eroon...”

Veistoksessa kuvataan Teresa makaamassa pilven päällä, pää taaksepäin kallistuneena, silmät ja suu puoliksi avoimina. Enkeli ikään kuin kohottaa Teresan paidan reunustaa. Kertomuksessaan Teresa kertoo enkelin lävistäneen hänen sydäntään, mutta Berninin veistoksessa enkelin nuoli osoittaa suoraan Teresan sukupuolielimeen.

Uskonto on pohjimmiltaan hyvin erotiikan kaltaista ja sitä rajaavat samantyyppiset kiellot. Transgression hetkenä saatamme kokea ahdistusta, jota ei ilman kieltoa olisi. Tämä juuri on synnin kokemuksen mekaniikka. Transgressiossa on mahdollisuus saada kokemusta toiseudesta, jostain ”pyhän” kaltaisesta sisäisestä kokemisesta. Veistoksen henkilö on päässyt ylittämään kiellot, jotka ovat sekä uskonnollisia, että eroottisia. Nunnien piti elää täysin vailla sukupuolisia kontakteja. Koska kuitenkin tiukimmatkaan uskonnolliset kiellot, ylhäältä tai itsestä asetetut, eivät pysty irrottamaan ihmistä siitä kaikissa sykkivästä elämän syvimmästä perustasta, erotiikka pyrkii etsimään ulospääsy kanaviaan kielloista piittaamatta ja jääden mahdollisesti tietoisuudelta huomaamatta. Erotiikka on elämellisyyden objektiivinen perusta.

Bataillen mukaan ainoa hänen ekstaasiin (hurmio, alkup. nimi Ecstasy of St. Therese) liittyvä ilmestys on ihmisen täydellinen, teeskentelemätön paljastuminen omalle itselleen.

Teos paljastaa paitsi Teresan kohottautumisen kohti omaa kuolemaansa, myös Jumalan kuoleman.

Teologiseen maailmankatsomukseen taipuvalle ihmisille Jumalan kuoleman jättämä aukko on raivoisa, joka on imenyt itseensä koko elämän perustan, jonka jälkeen etsintä tapahtuu ikään kuin tyhjiössä. Toisin kuin Jumala, joka itsessään on kielto, niin ekstaasiin tarve syntyy vastakkaisista motivaatioista. Ekstaasi ei kiellä kuolemaa. Ekstaasi ei ole kuoleman unohtamista tai sen väheksymistä.

Eroottinen suhde on ymmärrettävä pyrkimyksenä jatkuvuuteen. Luonnolla on vain yksi pyrkimys, pyrkimys jatkaa eteenpäin. Ekstaasin hetkellä ihminen avaa haavansa, päästäen ekstaasin purkautumaan, joka subjektissa on patoutunut uhmaamaan kuolemaansa.

Ecstasy of St. Therese

5. VERI

Kulttuurissa veri ja uhri ovat näytelleet aina keskeistä roolia. Myös Suomen historia on aina glorifioinut väkivaltaista veren ja uhrin historiaa. Suomen lyhyt oma itsenäinen historia onkin tarjonnut sen ensimmäisten vuosikymmenien aikana runsaasti aineksia myyttisiin mittasuhteisiin paisuneista tapahtumista, joissa väkivallan, veren ja uhrauksen kautta on saatu taisteltua itsellemme ikään kuin jonkinlainen uhrauksen oikeutus olemassaolollemme.

Subjektin kohdalla veri tahtoo piiloutua pimeyteen, josta se tempaistaan esiin ainoastaan hetkellä, jolloin jokin repäisee auki sykkivän haavamme. Kulttuuri on aina verenhimoista ja subjekteina me olemme siitä vastuussa, ylpeästi.

Sivilisaation pyrkimyksistä huolimatta, kulttuuri repäisee meidät aina takaisin veren, kivun ja ponnistamisen purkauksiin. Kun pyrimme luomaan jatkuvasti turvallisemman ja mahdollisimman vakaan, suunnitelmallisen ja uhkista vakaan elämäntyylin, sen kääntöpuolella odottaa välinpitämättömyys, psyykkinen väsymys, tylsistyminen ja passiivisuus.

Nykykulttuurissa väkivaltaiset kamppailulajit, painonnosto erilaiset extreme-harrastukset, juopuneiden ihmisten tappelut, itsemurhatilastot ja jopa parisuhdeväkivalta vaikuttaa olevan luonnon oma praktiikkansa, jolla nykyihminen soveltaa elämänsä riskin ja jännityksen tarpeensa ja joissa se kykenee tunnistamaan oman elämänsä olemassaolon. Ei ole sattumaa, että suosituimpia harrastuksia suomessa ovat metsästys ja kalastus. Nämä kykenevät tyydyttämään meissä jotain perimmäisiä halujamme ja olisi hurskastelua väittää etteikö väkivallasta nauttiminen olisi kytköksissä myös näihin.

Väkivaltaa pidetään liian helposti joistain irratioonalisista syistä kumpuavana lähteenä, joka vuotaa ylitse kuin kevättulva. Ja vaikka väkivallan purkautuminen saattaa näyttää irratioonaliselta, niin siihen johtaneet syyt ovat yleensä hyvinkin rationaalisia. Kun väkivallan ärsyke on syttynyt, sen purkautumisen kohde saattaa vaihdella, mikä saattaa aiheuttaa hämmennystä.

Konrad Lorenz kirjoittaa eräästä kalalajista, jonka urokset ovat poikkeuksellisen aggressiivisia kamppaillessaan reviirinsä hallinnasta toisten urosten kanssa. Jos uroksella ei kuitenkaan ole näitä tavanomaisia kilpakumppaneitaan, se kohdistaa aggressionsa omaan perheeseensä, jonka se lopulta tuhoaa.

On hyvä muistaa, että väkivallan ja koston mekaniikka vaihtelee kulttuurista ja vallitsevasta yhteiskuntajärjestelmästä riippuen. Länsimaissa ja etenkin Suomessa olemme tottuneet siihen, että meillä on oikeuslaitos, joka tarpeen vaatiessa kostaa puolestamme. Meistä saattaa vaikuttaa oudolta ja sivistymättömältä, jos näemme televisiossa joissain maissa kaduilla tapahtuvia veritekoja ja miten yhteiskunnat ovat tempautuneet mukaan kostonkierteisiin. Mutta jos oikeuslaitoksemme lakkaisi olemasta tai uskomme siihen, että joku kostaa puolestamme loppuisi, olisimme pian samassa tilanteessa. Tunnumme unohtavan helposti historiamme ja psyykeemme, joka todellakin on eläin.

Yhteiskuntamme yrittää muodostua työn ihailun kulttuuriksi. Kuinka tosissaan meidän tulisi suhtautua vaatimuksiin ihmisestä, joka pyrkii määrittämään itsensä arjen kautta. Työ, ura ja raha ovat latteita yrityksiä unohtaa luonto sellaisena kuin se on. Kapitalistinen voitontavoittelun maksimoiminen on saanut arkemme muuttumaan tyhjäksi välinearvoksi, jossa kuljemme kohti aina vain muhkeampaa eläkepottia, päiväunia golfin pelaamisesta ja etelän matkoista. Ja kuitenkin ihminen pyrkii jatkuvasti eroon tuosta piinallisesta arjesta, jossa subjekti on määritelty vain heikkojen elämän intentioiden välineeksi. Objektilla on arvoa ainoastaan suhteessa johonkin tiettyyn päämäärään. Mikä tämä päämäärä on?

On mahdotonta kuvitella suuren ihmisjoukon kääntävän selkensä tälle kauhistuttavalle valtakunnalle, joutumatta syvän ahdistuksen valtaan.

Entäpä kun järkemme kehottaa meitä etsimään vakautta ja alitajuntamme huutaa halusta päästä näkemään verta. Mitä me itse oikeastaan haluamme?

6. TYÖSKENTELYSTÄ

”Ihminen on tämä yö ja se tyhjiys, joka yksinkertaisuudessaan sisältää kaiken. Ihminen tarkoittaa sellaisten äärettömän monien mielteiden ja kuvien rikkautta, josta mikään ei tule hänen ajatteluunsa sisälle eikä ole hänelle läsnäoleva. Juuri tätä tarkoittaa yö, luonnon sisäinen olemassaolo itsessä eli puhdas itse. Ihmistä ympäröi kaikkialla yö, jossa mielikuvituksellisen näkemien sarjan muodossa nousee esiin yhtäällä verinen pää ja toisaalla valkoinen hahmo, kadotakseen sitten yhtä äkillisesti kuin ne ovat ilmestyneetkin. Jos ihmistä katsotaan silmiin, niin nähdään juuri tämä yö. Yö, josta tulee pelottava ja joka maailman yöksi muuttuneena esittäytyy kenelle tahansa sitä tarkastelevalle.”

- Georg Wilhelm Friedrich Hegel

Teen teoksia aiheista, jotka koen itselleni kiinnostaviksi ja joissa on mielestäni jotain tutkimisen arvoista. Yleensä teosteni ideat juontavat juurensa, joihinkin filosofisiin ongelmiin, joita haluan tarkastella kuvantekemisen kautta, esittää siitä ikäänkuin representaation, jossa ei ole mitään lopullista vastausta. En usko mihinkään absoluuttisiin arvoihin, joten teoksissani ei ole myöskään mitään moraalista päämäärää vaikka ne saattavat liikkua myös moraalifilosofian alueella. Ensisijaisesti pyrin esittämään todellisuuden sellaisena kuin sen uskon olevan. En tarkoita, että olisin keskittynyt kuvaamaan henkilökohtaisia tunteitani, olen enemmänkin kiinnostunut siitä miksi tuntuu sellaiselta kuin tuntuu, kuin tunteesta itsestään. Jokaisen ihmisen välissä on kuilu eikä kokemusta voi ikinä täysin siirtää toiselle ihmiselle.

Kun aloin valmistelemaan lopputyöni taiteellista osiota, mielessäni oli, että halusin esittää olemassaolon jotenkin kokonaisvaltaisesti. Tiivistää yhteen teokseen mahdollisimman paljon sitä maailmankatsomusta mihin uskon ja samalla pitää teoksen minimalistisena ja helposti lähestyttävänä.

Ensimmäinen ongelma oli miten esittää kuolema ja elämä samassa teoksessa. Olin jo aiemmin valmistanut minimalistisen veistoksen, joka esitti urnaa. Urna on minulle symboli absoluuttisuudesta ja kuolema on absoluuttinen subjektin kohtalo. Toiseksi

symboliksi halusin, jotain joka kuvastaisi elämää mahdollisimman absoluuttisessa muodossaan. Tällaiseksi symboliksi auringon valitseminen oli itselleni erittäin luonnollinen valinta. Auringon kaksijakoinen luonne toisaalta elämää ylläpitävänä ja kaiken kasvun ja elämän edellytyksenä ja toisaalta sen hirvittävän tuhoisan ja ylimalkaisen tuhlaavan ja tuhoavan voimansa ansiosta. Aurinko, joka jatkuvasti tuhlaa voimaansa ja tulee myös kerran tuhoutumaan.

Lopputyöprosessin teko oli toisaalta haasteellinen aikataulunsa puolesta sekä budjetin suhteen. Viime aikoina olen työskennellyt pronssin parissa, joten ensimmäisenä ajatuksena oli mahdollisesti valmistaa jotain pronssista. Lopputyö budjetti rajasi tämän vaihtoehdon kuitenkin hyvin äkkiä pois. Parilla satasella on turha edes miettiä mahdollisuutta tehdä pronssivaluja. Näin ollen tilanteen pakosta jälleen kerran oikeastaan ainoaksi vaihtoehdoksi jäi puu. Puuta saa yleensä joko ilmaiseksi tai ainakin lähes ilmaiseksi ja jos tarkoitus on valmistaa isompi työ niin puu on hyvä vaihtoehto. Paitsi, että se on halpaa niin on myös otettava huomioon isojen töiden säilyttäminen näyttelyn jälkeen. Tiesin jo ryhtyessäni valmistelemaan työtä, että sen lopullinen kohtalo saattaa olla hävittäminen polttamalla. Kuvanveisto on toisinaan epäkiitollinen taiteenala.

Ensimmäinen ajatus oli siis rakentaa iso uurna ja sijoittaa sen taakse videokuvaa palavasta auringosta. Kävin keskusteluja aiheesta lopputyöohjaajani, entisen opettajani ja ystäväni Radoslaw Grytan kanssa. Keskustelimme teoksen sisällöstä sekä teknisestä toteutuksesta. Hyvin nopeasti alkaessani rakentaa veistosta selvisi, että rakenteen liitosten massiivisuuden takia saattaisi tulla aikataulun kanssa ongelmia. Mietittyäni asiaa, päätin hylätä urnan, koska oli olemassa mahdollisuus, että näyttelyn alkaessa käsissäni olisi ainoastaan puoliksi rakennettu veistos. Myöskään videokuvan auringosta saaminen ei osoittautunut yksinkertaiseksi. Jotta haluamaani kuvamateriaalia auringosta saisi, se olisi täysin mahdotonta amatöörivälineillä. Keskustelin asiasta myös tähtitieteellisen yhdistyksen edustajan kanssa, joka oli samaa mieltä. Välttämättä edes suomesta ei löytyisi kyseisenlaisia kameroita.

Joten teoksen fyysisestä muodosta minulla ei yht'äkkiä ollut mitään mielikuvaa. Onneksi teoksen sisältö oli niin selkeä, että eräänä päivänä istuessani ystäväni performanssi taiteilija Terho Sulkalan luona kahvilla tuli mieleeni esittää kuolema kahtena

vielä minimalistisempänä rakenteena. Kahtena pylväänä, jotka kuvaisivat kuoleman kumpaakin puolta, sekä videota joka sijoittuisi näiden väliin. Näin ollen saisin mielekkäästi kuvattua kuoleman sellaisena kuin sen ymmärrän, elämän kummallakin puolella olevana absoluuttina. Piirsin nopeasti joitain luonnoksia ja keskustelin asiasta ystäväni kanssa, joka oli sitä mieltä, että idea olisi vielä parempi kuin edellinen. Aloin itsekkin hyväksyä ajatuksen, että tässä tulisi olemaan teoksen puu osien lopullinen muoto.

Seuraavana päivänä soitin lopputyöohjaajalleni ja kerroin, että aion aikataulullisista syistä muuttaa alkuperäistä suunnitelmaa ja vihjaisin samalla, että tästä tulee vielä jotain paljon hienompaa kuin edellisestä. Piirsin vielä lopullisen luonnoksen teoksesta ja lähetin sen ohjaajalle. Seuraavana päivänä sain vastauksen, että; hyvältä vaikuttaa, alahan rakentaa.

En aio tässä yhteydessä kertoa teknisestä prosessista sen enempää. Kaupungilta sain kasan koivutukkeja ja teoksen rakentaminen lähti käyntiin. Samalla kun sahasin tukkeja, liitin niitä yhteen ja hakkasin kirveellä, pyörittelin samalla mielessäni koko ajan miten ratkaisin teoksen video-osuuden.

Sain kuitenkin käsiini videon täydellisestä auringonpimennyksestä. Video oli mielestäni erittäin kaunis ja pidin siitä vaikkakin se poikkesi alkuperäisestä ideastani esittää aurinko. Tämä vaikutti toistaiseksi kuitenkin parhaalta vaihtoehdolta.

Kesken puuosien kasaamisen sattui kuitenkin vielä eräs tapahtuma, joka sai lopulta teoksen viimeisen osion selväksi. Eräänä iltana sain puhelun ystävältäni, joka oli osannut performanssia varten tarantellan ja ajatellut, että performanssin jälkeen veisi sen sitten kotiin lemmikiksi. Perheessä olevan vauvan takia tuollaisen lemmikin vieminen kotiin ei kuitenkaan osoittautunut niin yksinkertaiseksi ja hän kysyi minulta olisinko halukas ottamaan lemmikiksi tarantellan. Vaikka en pidä varsinaisesti lemmikkien pitämistä kovinkaan järkevänä, suostuin kuitenkin. Säilytin hämähäkkiä sitten aluksi työhuoneellani ja huomasin kuitenkin hämmästyksekseni, että tuossa hämähäkissä on jotain hyvin kiehtovaa ja primitiivistä. Seurasimme tauoilla sen käytöstä ja katsoimme miten yleensä varsin verkkaisesti liikkuva eläin muuttui käytökseltään kun terraarion pudotti heinäsiirran. Se selvästikin havaitsi aterian nopeasti, mutta

jäi silti seurailemaan täysin paikallaan sen liikkumista ja kun se erehtyi tulemaan liian lähelle, niin hämähäkki salamannopeasti siirtyi sen päälle ja jalvoja apunaan käyttäen otti heinäsiirran kiinni ja tunki sen kitaansa. Muuten se lähinnä oleskeli paikallaan. Kun sen jalkaa tökkäsi kahvin sekoittamiseen tarkoitetulla tikulla, se nousi teraarion seinään vasten ja yritti hyökätä sen kimppuun. Joku ilta työhuoneella keskustellessamme ajattelimme, että olisi hienoa saada se osaksi teosta. Sen käyttäytymisessä oli jotain hyvin suvereenia.

Keskustelin vielä Grytan kanssa teoksen video-osuudesta ja mahdollisuudesta lisätä hämähäkki osaksi sitä. Vaikka Gryta oli sitä vastaan, eikä pitänyt sitä oleellisena vaan lähinnä pimeyden voimien kanssa leikkimisenä, päätin kuitenkin kuvata hämähäkkiä videolle ja ainakin tutkia mahdollisuutta käyttää sitä osana teosta.

Lopulta teos muodostui sellaiseksi, että siinä on kaksi minimalistista puuveistosta joiden korkeus on noin kaksi metriä, leveys 85 senttimetriä ja syvyys 30 senttimetriä. Puuosien pinta on veistetty kirveellä ja käsitelty sen jälkeen tulella. Veistosten väliin on projisoitu video, jossa on auringon pimennys, jonka päällä hämähäkki liikkuu.

Teos sai nimen sen valmistumisprosessin aikana lukemani Eino Leinon runolta Tumma.

Tumma, 2013

LÄHTEET

Beckett, Samuel : *Huomenna hän tulee*. Love kirjat Helsinki 1990, En Attendant Godot 1949

Hamilo, Marko: *Luonnollisesti hullu: Evoluutio ja mielenterveys*. Helsinki: Avain, 2010

Andrei Demitshev: *Kuolema työssä*. Johdatus filosofiseen thanatologiaan. Suom. Jukka Mallinen. Atena.1999

Heinämäki Elisa: *Tyhjä taivas – Georges Bataille ja uskonnon kysymys*, Tutkijaliitto Helsinki 2008

Bataille, Georges: *L'expérience intérieure*, 1943.

Girard, René: *Väkivalta ja pyhä*, Tutkijaliitto Helsinki 2004

Savtsuk, Valeri: *Veri ja kulttuuri*, Atena 1996

Bataille, Georges: *Noidan oppipoika: Kirjoituksia 1920-luvulta 1950-luvulle*. Gaudamus, 1998

Sex, death and the meaning of life, Channel 4, 2012